

การประชุมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากงานประจำงานวิจัย (R2R) ครั้งที่ 10

“ทศวรรษ R2R พัฒนาการไทยสู่สังคม ๔.๐ ”

วัน พฤหัสบดี ที่ 6 กรกฎาคม 2560

ณ ศูนย์การประชุมอิมแพ็ค ฟอรั่ม เมืองทองธานี

Session “ Research question จะทำวิจัย หาโจทย์อย่างไรดี”

เวลา 10.30 -12.00 น. ห้อง Sapphire 203

เสาวนีย์ เนาวพานิช ผู้บันทึก

สังกัด คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

โทร 081-1544610 อีเมล ning_ccu@hotmail.com

หัวข้อเรื่อง “Research question จะทำวิจัย หาโจทย์อย่างไรดี”

วิทยากร ผศ.พญ.อนัญญา พงษ์ไพบูลย์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล
คุณกรณวิภา กิจสวัสดิ์ คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

หากกล่าวถึงการทำงานวิจัย สิ่งสำคัญคือการตั้งคำถามงานวิจัย โดยวัตถุประสงค์ในการตั้งคำถาม คือ ลักษณะของงานวิจัยที่ดีต้องเป็นอย่างไร ขั้นตอนการทำงานวิจัย ความสำคัญของการทำงานวิจัย และองค์ประกอบของงานวิจัย โดยลักษณะของงานวิจัยที่ดี ต้องประกอบด้วย ต้องมีความน่าสนใจ แปลกใหม่ สอดคล้องกับบริบท มีจริยธรรม และมีความเป็นไปได้ หรือ FINER ดังนี้

F	Feasibility	มีความเป็นไปได้ในการทำงานวิจัย
I	Interesting	มีความน่าสนใจ
N	Novel	มีความแปลกใหม่
E	Ethical	มีจริยธรรม
R	Relevant	มีความสอดคล้องกับบริบทที่ทำ

สิ่งสำคัญในการทำงานวิจัยต้องมีความสอดคล้องกับบริบท เพื่อนำไปประโยชน์ต่อไป ตัวอย่างเช่น ผู้วิจัยทำงานในบริบทเด็ก แต่ทำงานวิจัยเกี่ยวกับผู้ใหญ่ ภายหลังจากงานวิจัยสำเร็จ จะไม่สามารถนำไปใช้ได้เลย

ขั้นตอนการทำงานวิจัย เริ่มต้นจาก การตั้งคำถาม (research question) ออกแบบงานวิจัย (study design) และทำวิจัย (research conduct) มีเพียง 3 ขั้นตอน เวลาไปซักชนคนทำงานวิจัย บอกว่ามีเพียง 3 ขั้นตอน การมีการรอบการวิจัยจะช่วยให้เรามีทิศทางในการทำงาน สิ่งแรกที่ควรคำนึงถึงคือ ความสำคัญของคำถามวิจัย จากประสบการณ์ในการตั้งคำถามการวิจัย พบว่าผู้วิจัยส่วนใหญ่คำถามวิจัยที่กว้าง ไม่ชัดเจน อยากแก้ปัญหาทุกอย่างทุกประเด็น ทำให้การออกแบบงานวิจัยไม่ชัดเจนหรือแก้ไขปัญหาผิดจุด เช่น

5 + 5 เท่ากับ? คำตอบ คือ 10 ซึ่งเป็นคำตอบที่ตรงไปตรงมา แต่ถ้าหากเปลี่ยน ?+? เท่ากับ 10 คำตอบที่ได้ขึ้นกับการจินตนาการของคนว่าคิดอย่างไร ดังนั้นถ้าหากเราตั้งคำถามแบบคำตอบเดียวจะเป็นการปิดกั้นความคิดไม่มีทางเลือก แต่ในทางกลับกัน การนำผลลัพธ์มาเป็นคำตอบ เพื่อออกแบบกระบวนการในการหาคำตอบ จะช่วยกระตุ้นให้ทีมเกิดความคิดเห็นที่แตกต่าง กระตุ้นความคิดต่างๆ ดังนั้นการตั้งคำถามจึงมีความสำคัญมากกว่าคำตอบ ลักษณะคำถามที่ดีจึงเป็นคำถามกระตุ้นให้คิด ดังที่ว่า “ติดกระดุมเม็ดแรก.....เริ่มต้นคำถามวิจัยที่ใช่”

ตัวอย่างที่ 1 การตั้งคำถามให้คิด

ช่างภาพ โรงพยาบาลศิริราช จะมีหน้าที่ถ่ายภาพอวัยวะ หรือ ส่วนต่างๆของร่างกายที่แพทย์ต้องการ โดยแพทย์จะเป็นผู้วาดรูปที่ต้องการให้ถ่ายภาพลงในกระดาษ หลายครั้งที่พบว่า ช่างภาพอ่านลายมือแพทย์ไม่ออก อ่านยาก บางครั้งต้องเดินกลับไปหาแพทย์คนเดิมเพื่อยืนยันภาพอีกครั้ง ทำให้เกิดความล่าช้า เสียเวลานาน ผู้ป่วยและญาติรู้สึกหงุดหงิด เพราะต้องรอ ช่างภาพรู้สึกหงุดหงิดเพราะต้องเดินไปมา ประเด็นนี้เป็นจุดเริ่มต้นให้ช่างภาพได้คิดว่าการแก้ไขปัญหาลายมือแพทย์ไม่สามารถทำได้ ดังเช่นนั้นปัญหาที่แท้จริงอยู่ที่การที่ไม่มีแบบฟอร์มการระบุอวัยวะหรือตำแหน่งที่แพทย์ต้องการ โดยไม่ต้องให้แพทย์เขียนเอง จึงเป็นที่มาของคำถามวิจัย เพื่อแก้ไขปัญหานี้

การตีกรอบปัญหาใหม่ มองปัญหาด้วยมุมมองใหม่ (ขอบเขตที่เราสนใจ)

มุมมองใหม่ทั้งทางกายภาพและทางความคิด

มุมมองจากผู้อื่น

ตั้งคำถามที่ขึ้นต้นด้วยคำว่า “ทำไม”

ฝึกการตั้งคำถามใน

การระดมสมอง

ถ้าหากมีเวลา 1 ชั่วโมง ใช้เวลา 55 นาที ในการคิดค้นคำถามในเรื่องนี้คืออะไร แต่จะใช้เวลาเพียง 5 นาที ในการออกแบบงานวิจัย

องค์ประกอบของคำถามวิจัย ประกอบด้วย

1. Population เช่น ไปส่งตรวจ ระบบงาน
2. Intervention เช่น เทคนิคการสอน ยา รูปแบบการบริการ ความซุกของผู้ป่วย
3. Comparison / Exposure เช่น เปรียบเทียบกลุ่มที่ได้/ไม่ได้
4. Outcome วัดผลให้สอดคล้องกับ intervention เช่น intervention คือการออกกำลังกาย ดังนั้น ต้องวัดผลน้ำหนักลดลง ผลเลือดดีขึ้น เป็นต้น ฯลฯ

ดังนั้นการวิจัยต้องมีความชัดเจน จับต้องได้ วัดผลได้ และน่าเชื่อถือ

ตัวอย่างที่ 2

การตรวจด้วยวิธี ultrasound ทางหน้าท้อง จะได้ผลการตรวจที่น่าเชื่อถือหรือแม่นยำ จำเป็นต้องมีน้ำในกระเพาะปัสสาวะที่มากเพียงพอ เพื่อดันมดลูก อย่างไรก็ตามการปฏิบัติงานที่ผ่านมา พบว่าผู้ป่วยพยายามดื่มน้ำจนรู้สึกปวดปัสสาวะ แต่บ่อยครั้งพบว่าไม่สามารถมองเห็นได้ ต้องกลับไปนั่งรอ หรือบางรายปวดปัสสาวะจนทนไม่ไหว ต้องเริ่มต้นใหม่ เป็นวัฏจักรวนไปเวียนมา ซ้ำแล้วซ้ำเล่าปัญหาเดิมๆ ทางทีมผู้วิจัย จึงเกิดคำถามว่า ทำอย่างไรให้กระเพาะปัสสาวะเต็ม และต้องใช้ระยะเวลาสั้นเท่าใดที่ทำให้กระเพาะปัสสาวะเต็ม

Population ผู้ป่วยหญิงที่มาตรวจ ultrasound

Intervention ปริมาณดื่มน้ำ (300,400,500 ml)

Comparison / Exposure เปรียบเทียบ 3 กลุ่ม

Outcome เวลาที่กระเพาะปัสสาวะเต็มจนสามารถตรวจได้

สรุป สิ่งสำคัญในการทำงานวิจัย คือการตั้งคำถามที่แหลมคม ชัดเจน วัดผลได้ สอดคล้องกับบริบทของผู้วิจัย โดยปัจจัยแห่งความสำเร็จ คือ หน่วยงานเห็นปัญหานั้นๆ ต้องชวนกันทำเป็นทีมอย่าทำคนเดียว ตรวจสอบให้ครบองค์ประกอบ มีทีมที่มีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น